

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül első országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961 sz. intézendők.

Vallásváltoztatásról.

Ha az olvasó közönség egy részének azon szokását nem ismerném, miszerint a lapoknak nemcsak cízeit, de a címek alatt tárgyalt eszméket is tudomásul veszi: úgy egy kissé hangzatosabb vagy legalább is a kíváncsiságot inkább felébresztő címet irtam volna e sorok fölé; de mert megvagyok arról győződve, hogy az olvasó közönségből csak e kis rész érdeklődik mélyebben a közölt eszmék iránt s járad felvilágosítást a szintén érdeklődőknek: elégnek s tárgyamhoz legmegfelelőbbnek hiszem e vallásváltoztatás címet. Sokan talán azon gondolatra jönnek e cím után, mintha én e sorokban a keresztyén felekezetek egyikének kebeléből a másikba való áttérések helyes vagy helytelen voltát akarnám bonczolgatni s ezeknek kevesbitése végett valami helyes újabb módot tudnék ajánlani: engedjék meg, — kik e gondolatot táplálják — hogy én is — mint tárgyam a valóságban — a „Prot. Hetilap“ hasábjain a felekezetiség szűk — sőt az egyetemes keresztyénség tágabb korlátait is átlépve egyszerű őszinteséggel kérdezhessem az érdeklődő közönségtől: *lehet-e egy keresztyén zsidóvá?*

A történet, mi e sorok irására alkalmat nyújtott e következő:

Egy zsidó férfiú nőül akarván venni egy ref. özvegyt, áttér a ref. egyház kebelébe. Azonban családi életében 16 év után oly zavarok állanak be, melyek nejtől elválásra kényszerítik. Hogy az elválás nehézségein — bár ez mint reformátusnak sem lett volna indokait tekintve nehéz — annál könnyebben átszuszték: elhagyja a ref. egyházat s visszatér az ősei által követett zsidó vallásra; remélvén, hogy az 1786-i józsefi rendelet 10 §-a értelmében a törvényszék minden további vizsgálat nélkül megszünteti illetőleg érvénytelennek nyilvánítja a házasságot. — Az ügy most van a másodfokú bíróság előtt; mi leend a végeredmény? nem

tudhatom. Óhajtanám ismerni e tárgyban egyházi férfiaink avatottabbjainak véleményét.

Előre is megjegyzem, hogy a miket az alábbiakban mondandó-vagyok csakis *egyházjogi*, nem pedig *dogmatikai* tekintetben óhajtom értetni.

Az 1848. előtti időkben a zsidóknak semmiféle jogaik nem voltak a törvény által elismerve; az 1848: XX. t. cz. még *a törvény által bevett keresztyén felekezetek* között is csak a viszonsóság elvéből indul ki azok jogainak miként leendő rendezése tárgyában. Az 1867: XVII. t. cz. I-ső §-a ad először Magyarországon a zsidóknak *polgári és politikai* tekintetben a többi keresztyén lakosokkal egyenlő jogot; azonban a vallási ügyekről egészen hallgat. Az 1868: LIII. t. cz. címe az 1848: XX. t. cz. 2. §-a alapján „*a törvényesen bevett keresztyén vallás felekezetek*“ viszonsóságával intézkedik, a teljes egyenlőségre vitel a későbbi törvényhozások teendőjéül hagyatván fen. E törvény címe és I-ső §-a közt látszólag létező különbségre nézve — a mennyiben a cím a „*törvényesen bevett keresztyén vallásfelekezetek*“ viszonsóságát tüzi ki a törvény tárgyául, az 1 §. pedig mindenkinek szabadságot ad „*más hitfelekezet s illetőleg más vallásra áttérni*“ — mondom, e látszólag létező különbségre nézve nem szándékom szörszálhasogatásokba bocsátkozni, mert én az 1. §-ban kitett „*a törvény által megállapított feltételek és formások*“ alatt nemcsak a 18 év betöltését, a kétszeri bejelentést, tanuk szükségességét értem: de oda sorozom a feltételek közé, valamely vallásfelekezetnek törvény általi elismertetését is. — Már most az a kérdés: *vajjon a zsidó vallás törvény által elismert vallásként szerepel-e Magyarországon?*

A fentebb idézett törvények erről nyíltan nem intézkednek. Az 1867. XVII. t. cz. 1-ső §-a csak polgári és politikai tekintetben ad egyenlőséget a zsidóknak.

A vallás, mint Istentől függésünk érzete, mindkire — nézetem szerint — mint egyénre és így

mint polgárra tartozik. — Ha a zsidóknak polgári egyenlőségük biztosítva van az 1867: XVII t. cikkben *nyíltan*: úgy *hallgatagon* vallási ügyeikre nézve is ennek kell állania. Azonfelül a törvény általi elismertetésre mutat azon körülmény is, miszerint a zsidó egyházközsegektől ép úgy megkivánja az állam a hitfelekezetük körébe tartozó egyének anyakönyveztetését mint a keresztyén felekezetek bármelyikétől, — és az ő anyakönyvi kiadványaiknak is a polgári hatóságok előtt ép olyan hitele van, mint akármelyik a törvény által nyíltan elismert keresztyén vallásfelekezet anyakönyveinek; továbbá: ha az állam nem ismeri el a zsidó vallást törvényesen bevettnek: úgy, azt az eljárást követné velök szemben is mit, a nazarénusokkal t. i. polgári hatóság által vezetettne anyakönyveiket; és végre: mivel még eddig Magyarországon a polgári házasságnak egyik formája sincs elfogadva: úgy, ha vallásfelekezetük nem ismertetnék el, az ő papjaik előtt kötött házasságok sem lennének törvényeseknek elismerhetők s szükségképeni következmény gyanánt: az ilyen házasságokból származott gyermekek sem lehetnének az örökösödési ügyeknél a házasságon kívül született gyermekek felett elsőbbségben részesítendők. Már pedig, ha az 1867: XVII t. cz. alapján a zsidók polgári tekintetben a többi vallások követőivel egy és ugyanazon törvény által szabályoztatnak: úgy, az örökösödési ügyeknél — mint gyakorlatban is van — az ő papjaik előtt kötött házasságokból született gyermekek is ép azon előnyöket élvezik a házasságon kívül született gyermekek felett, mint bármelyik a törvény által nyíltan elismert keresztyén felekezet kebelébe tartozó polgárok.

Arra nézve — mit már egy alkalommal halottam, — hogy valaki az említettem történetből indulva ki, különbséget tesz az eredetileg zsidónak született, de azután egyik vagy másik keresztyén felekezethez áttért egyénnek a zsidó vallásra való *visszatérése* és egy született keresztyénnek a zsidóvallásra történhető *áttérése* közt: én egészen az 1868. LIII. t. cz. 8. §-ára támaszkodva, azon véleményben vagyok, miszerint e kettő között különbség nem tehető; a mennyiben a már egyszer keresztyénné lett zsidóra nézve azon hitfelekezet törvényei, melybe áttért, ép oly mértékben kötelező erejűekké váltak, mintha azon hitfelekezet kebelében született volna.

Az említettem esetre, az első foku bíróság — nézetem szerint elég indokolatlanul — azt hozta

végzésében, miszerint: „*Magyarországon senki a keresztyén vallásról a zsidó vallásra át nem térhet.* — Indokolatlannak mondám az ítéletet azért, mert: az államra nézve a zsidó vallást illetőleg kétféle eshetőség létezhetik, nevezetesen: vagy ellenkeznek a zsidó vallás tanai az állam érdekeivel vagy nem. Ha ellenkeznek: miért túri meg akkor őket kebelében? sőt miért adott akkor nekik polgári és politikai tekintetben is egyenlőséget a többi felekezetek követőivel, ha vallási tanai az állam lételetét veszélylyel fenyegetik? Ha pedig nincsenek államellenes tanai: miért ne létezhetnék a zsidó is a többi felekezetek mellett törvényesen elismert felekezet gyanánt és miért ne lehetne áttérni a zsidó vallásra is ép oly joggal, mint bármelyik keresztyén felekezet vallására?

Örvidenék, ha az itt megpendített eszméhez az avatottabbak is hozzászólnának s e tárgyban netán téves felfogásomat okadatolt nézeteik alapján kijavítanám.*)

Sátor Dávid.

A polgári iskola, mint új középiskola és Csengery Antal.

(Folytatás.)

Nem ok nélkül akadok fönn mindjárt ez új elnevezésen. És pedig nem csak azért, mert már megint fordítással van dolgunk a németből, hanem inkább azért, hogy behozatalával az iskolák elnevezésében uralkodó zavar fokoztatik. — Lám mily szellemmel fejtegette maga Csengery, hogy az eddigi középiskolák (gymn. és reál) egyesítése a jövő egyik legszebb feladata. Míg a jövő meghozná a mindnyájunk által várt egyesülést, okvetlenül tanácsosabb lesz a jelen zavarát felesleges műszókkal nem növelni, mikor úgy is van a megjelölni kívánt dologra név: — a polgári iskola neve.

Belátom azonban, hogy Csengerynek szüksége volt ez új műszóra és pedig nem azért, mintha az üldözött polgári iskolát ez új név varázsa alatt vélné új életre költetni. — Nem. Hanem azért, hogy ez intézmény közt, s aztán azok közt, a kiknek számára való lenne ez iskola, a névben már magában megtalálja és kifejezze az összefűző kapcsolatot.

Azt mondja, hogy ez iskola a *nagy középosztály* számára való, s a mennyiben csupán ennek való, mert más érdekekről, más iskola gondoskodik, a *középosztály* szellemi szükségleteinek szolgálatára rendeltetik az *új középiskola*.

Az új középiskola felfogása, berendezése, és sikeres működéséhez e szerint nem kívántatik más, mint magának az ezt igénybe vevő nagy középosztálynak felismerése, szükségleteinek és érdekeinek belátása. Ennyi azonban okvetlenül szükséges, mert a tiszta fogalom híján, melyet t. i. a nagy középosztályról birnunk kellene, hogy adhatnók meg

*) Ezen cikk tárgyának nagy érdekessége s momentan időszerűsége miatt a „Vallásszabadság és polgári házasság“-ról szóló cikket megszakítani jónak látta a Szerk.

az intézet eszméjét, amely éppen ezen osztály értelmi szükségleteinek volna hivatva eleget tenni? Hogy tehetnők értelmessé magát a középosztályt, ha kiderülne, hogy magunknak sincs biztos fogalmunk a középosztály felől? Mondom okvetlenül szükséges lesz biztos ismeretével birnunk ez osztálynak, már csak azért is, hogy a még ismeretlen új középiskolának legyen mire támaszkodni úgy hivatása teljesítésében mint nevében.

És Csengery a középosztály elnevezést tagadhatatlanul nem abban az értelemben használja, a mint azt a köztudat veszi. S ebben még nem volna baj. Kiváló szellemű egyéneknek, minőnek őt is ismerjük, jogukban van áttörni a korlátolt köztudat határait, egy feltétel alatt, ha újabb észrevételeik és alkotásukban a lassan haladó s vonszolt közvélemény rég sejtett, — de kifejezni nem birt gondolatára ismer.

Fájdalom én nem vagyok e kellemes helyzetben Csengery e középosztályu alkotására nézve.

A középosztály elnevezés a rendi alkotmány idejéből való s jó részben a születéssel volt kapcsolatban. Magába foglalta a köznemességet, továbbá azokat, kik műveltség és szerzett állásukkal társadalmi befolyásra tettek szert, így az egyházi és világi hivatalnokokat, ügyvédeket, orvosokat, tanárokat, sőt a vagyon és műveltség által bizonyos tekintélyt nyert kereskedőket és iparosokat is, tekintet nélkül születésükre, kivéve a törvény által nem emancipált elemeket. A születésen nyugvó rendi alkotmányok bukásával, ez osztályozás határai is jó részben elmosódtak, úgy hogy ma, ha az árisztokrácia irányában megvonható is a határvonal, az alsóbb osztály, a jobbágyság felé, kivált az emancipáció kimondása után egyáltalán nem. — Ha mégis középosztályt hallunk említetteti, gondolatunk önként e történelmi középosztályra fut, mert egyéb alap aligha található az elnevezés jogosultságára.

S az bizonyos, hogy Csengery a középosztály elnevezést nem e történelmi értelemben használja.

Volna még két más szempont a társadalmi osztályok megjelölésére, a vagyon és a műveltségé, de azt hiszem e tekintetben sem lesz szerencsésebb Csengery alkotása.

Ugy látszik, hogy halandósággal a plutokrácia felé bir, azt mondja ugyanis, hogy „nem csupán a városi középosztályra számít, hanem nagy községeink jómódú gazdáira is.“ Nem kell magyaráznom, hogy a vagyoni különbségre alapított iskolatervezetetés a legszerencsétlenebb, mert e czímen akárhány akadémikust a legalsóbb osztályba volna kénytelen utasítani Csengery s viszont nem egy börze spekuláns jutna a legfelső osztályba.

Talán hát a műveltség helyesebb mérvadó lenne a társadalmi osztályok megjelölésében? Igaz ösmerünk egy majdnem bevált elnevezést e tekintetben, a *szellemi arisztokracziát*, hová az újabb utakat nyitó gondolkodókat, eredeti conceptióval bíró művészeket, nagy államférfiakat stb. soroljuk. Ennek ellentéte a misera plebs contribuens, kit Széchényink ártatlan tudatlanságáért inkább szán, mint irigyel, Csengery pedig szóban forgó nagy beszédében, megvet. A kettő közt középen állna az az osztály, a miénk, amely a nagy igazságok és nagy tettek eredményeit aprózza fel s bocsátja a hátul kullogó tömeg rendelkezésére. — Tán csak nem véli Csengery, hogy e művelt középosztály szellemi szükségletei

a polgári iskolával kielégíthetők volnának? — Mert akkor ugyan kinek állitná a gymnasiumokat, az egyetemeket? A szellemi arisztokracziának? Ez mesterségesen nem csinálják iskolák által, sőt tragikuma a szellemi arisztokracziának, hogy fejlődése az iskolák *daczára* jön létre.

Nem mondom hát, hogy a középosztály elnevezés egészen non sens volna. Csak annyit mondok, hogy ez elnevezést paedagogiai alapnak tekinteni azért nem lehet, mert a paedagogia főfeladata az értelmi képzésben áll. — Értelmi képzést pedig oly alpra fektetni, amit senki meg nem ért, vagy csak homályosan ért, értelmetlenségre tehát paedagogia-ellenes dologra vezet.

Nyiltan erre vezetett Csengery középosztálya is, amint hogy jelzésére nem is tudott alkalmasabb értelmezést adni annál, hogy alatta azt az osztályt érti, „amelyeknek a népiskola kevés a gymnasium és reáliskola meg sok.“ Hisz azt kellett volna éppen megtudnunk, hogy ki hát az? ha ugyan számára új középiskolát szándékozunk állítani.

B. J.

(Folyt. köv.)

Nézetek a gymnasiumi oktatás reformja felett.

(Folytatás.)

A jelen oktatásról.

Az oktatás külterjessége és egyoldalu volta.

Vallástan. Volt idő, nem is nagyon rég, mikor a magyar társadalmi életnek jellegét a családiasság kölcsönözte — mikor a vallásosság gyakorlata a rendes házi szokások közé tartozott, a mely szokásokban nőttek fel a gyermekek. És abban az időben szülők és előljárók előtt a mily megnyugtató éppen oly természetes dolog volt az, hogy az elemi oktatásnál legtöbb figyelem, legtöbb idő és fáradság fordított a vallás tanítására. És abban az időben nem volt csuda, hogy a házi szellem és gyakorlat észrevétlen befolyását számba nem véve tulbecsülték az iskolai oktatásnak e részbeli hatását s úgy gondolkodtak, hogy az egyéni vallásosságról és erkölcsiségről jól van gondoskodva azáltal, ha az iskolai oktatás a vallástanra alapittatik, kérdésbe sem jöhetvén, hogy ne ez az út vezetne el legjobban az oktatásnak egyéb czéljához is, onnan indulva ki, hogy: timor dei est initium sapientiae. Azonban a közelebb lefolyt harmincz év hihetetlen gyorsasággal oly változásokat hozott létre, melyek előre elképzelhetők sem valának, s melyek tanusítják, hogy ama hagyományos szellem és ama mélyen gyökerezőknek látszott szokások mily könnyen feledésbe jutottak. S bár ez a jelenkor kétséggel és vivódással teljes, mégis e változások fölött panaszkodva a mult után vágyódni vagy éppen a dolgok folyásának e változásokban nyilatkozó logikáját és kéréllhetlenségét ignorálva a helyzetnek a multa, mint jobbra visszavitelén fáradozni nemcsak hasztalan, de czéltvesztett törekvés volna mind a felekezeti, mind általában a vallásos erkölcsiség tekintetéből. Sőt a menedék ut éppen annak megismerésével keresendő, hogy a vallásosság és erkölcsiség föllevenítése czéljából az elvont vallástanak eddig gyakorolt mesterséges iskolai betanítása helyett más módról kell gondoskodni*) annyival inkább,

*) Van gondoskodva, csak alkalmazni kell.

Szerk.

mert ez a gyakorlat a vallástant, (melynek tudása még távolról sem val. sosság) mint oktatási tantárgyat meg épen tarthatatlanná teszi.

Ime például négy kérdés és felelet egy vallástani kézikönyvből, melyet korának egyik legkitünőbb egyházi férfia készített, s mely az elemi iskolák IV. osztályában, tehát 9-10 éves gyermekeknél használtatik.

„K. Hol vette magát ezen különbség a keresztyének között? F. Ott, hogy az Ur Jézus tudományát, melyet ő élő szóval tanított, tanítványai pedig írásba is tettek, későbbben némely hamis tanítók különböző tévelygésekkel és emberi találmányokkal megegyették. — Innen lett, hogy a napkeleti keresztyének már régebben különszakadtak a napnyugotiaktól. — Majd ismét a napnyugotiak között ezelőtt 300 esztendővel újabb szakadás történt, melynélfogva egyrésze a keresztyénségnek különválva a római kathólikusoktól, vagy a Luther Márton, vagy a Zwinglius és Calvinus János magyarázata szerint hiszi és vallja az ezek által meg-tisztított keresztyén vallást.“

„K. Melyik az az első s főigazság, melyen szent valásunk épül? — F. Ez, hogy van Isten. Ha szívünkre figyelmeztünk, hirdeti ez, hogy van Isten; mert másként e viszonytagyos életben nincs remény, nincs nyugalom. Ha okosságunkat kérdezzük: hirdeti ez, hogy kell lenni Istennek, mert másként nem tudjuk megfogni s érteni sem magunkat, sem e világot. stb.“

„K. Miképen ismerjük mi az Istent? F. A mi véges elménk meg nem foghatja ugyan a végetlen Istent: mind-az által részszerint a józan okosságból, részszerint a kijelentésből tudjuk: hogy az Isten egy minden tökéletességekkel bíró láthatlan lélek, öröktől fogva és örökké való, mindenható, mindentudó, mindenütt jelenvaló, bölcs, jó, szent, igaz, irgalmas. — Tudjuk, hogy ő az, ki e világot teremtette és ennek gondját viseli; ő az, ki az embereknek törvényt adott, s a szerint fogja őket megítélni.“

„K. Mit tanít még e felett az Istenről a szentírás olyat mit az okosság magától fel nem érhet, meg sem foghat? F. Ezt, hogy csak egy Isten van ugyan: mert nem is lehet több fővalóság egynél; de az egy isteni természetben vagyon Atya, Fiu és Szentlélek, kik egymástól bizonyos tekintetben különböznek, úgy mindazáltal, hogy azért nincs három Isten, hanem csak egy. Minden isteni munkák közök ugyan a szent Háromság mindhárom személyével; de még is a szentírás megkülönböztetve tulajdonítja az Atyának a teremtést és gondviselést, a Fiunak a megváltást, a Szent-Léleknek a megszentelést. Ez a tudomány nevezetik Szent Háromság titkának, melyet az ember bár meg nem foghat, de hinni tartozik, mint isteni kijelentést.“

Önkényt értetik, hogy itt maga a hitágazat, a dogma kérdésbe nem jöhet, s bírálat tárgya csak a mód lehet, a mely szerint az taníttatik, kiegészítésül az elemi iskolai oktatásnak, melynél a fősuly a vallástanra van fektetve.

Eképen a vallástan már tárgyánál fogva maga után vonja a könyvből tanításnak minden hiányosságait: a szavak oly fogalmakat, a mondatok oly gondolatokat fejeznek itt ki, hogy a gyermek ismeretvilágában semmi sincs, a mihez azok fűzhetők volnának, — a melyek magyarázat által nem világosabbakká hanem még inkább bonyolultakká lesznek, s melyekről egyszerű, természetes nyelven beszélni nem le-

het. Ha pedig azért tanítatnak be itt az ilyen feleletek, hogy azokban a növendékek előlegezve birjanak fogalmakat és képzeteket, a melyek később világosodnak meg elméjükben: akkor erre a célra például az idézettek elsőjében a felekezeti csálhatatlanság érzete és más felekezetek elítélése rejlik; a második feleletben az érvelésnek és megismerésnek az a szabálya van felállítva, miszerint a mi a szívnek feltétlenül nyugalmat szerez, az már ezen okból igazság, — valamint igazság az is, a mi nélkül az okosság valamit megfogni és megérteni nem tud; a harmadik szerint józan okosságból tudhatunk oly dolgokat is, a miket elménk meg nem foghat; a negyedikben tudmánynak mondatik egy titok, melyet emberi okosság fel nem érhet, meg sem foghat, de a melyet az ember hinni tartozik, mint isteni kijelentést.

És a midőn ebben a vallástanításban semmi sincs, a mi a gyermeki kedélyt megillethetné, — valamint semmi sincs, a mit a gyermeki értelem megfoghatna,*) akkor méltán fölmerül a kérdés, hogy miként lehet ettől sikert várni, — s miként lehet ezt a rendszert olyannak tartani, a melynél fogva vallásosságra való hajlam, vallásos indulatok lennének felköltethetők és fenntarthatók?

Valóban, alig tapasztalható valami robotszerűebb és bágyadtabb munka, mint ennek a vallástanak tényleges tanítása és tanulása az elemi iskolákban.

A mi pedig a középtanodákban gyakorolt vallástanítást illeti, az által csak a név van megmentve és fenntartva: számba sem jöhet.

Nyelvtan. A nyelvtan általánvéve megfelel az oktatás kettős céljának: elsajátítva kész ismeretbeli kincs, — s elsajátítása folytán az elmének kiváló tehetségei ébresztetnek föl és erősödnek meg.

De a nyelvtannál több körülmény megfontolandó!

A nyelvek irányában az ember (a tanuló) lehet elfogadva cselekvő és kihatva cselekvő egyén, mely két külön esetben lényegesen különböző tehetségek kerülnek munkába, s lényegesen különböző módon, ahoz hasonlóan mint mikor az ember mást hallgat, vagy pedig olvas, és maga beszél vagy pedig fogalmazva ír. Mindkét esetnek ismét fokozatai vannak: lehet valamely nyelvet csak élő szó után megérteni s ezzel szemben azon beszélni, hol tehát csak a hallásból gépiesen elsajátított nyelv-anyag jön tekintetbe; — e fölött áll a nyelvnek szabályaival együtt való értése és bírása; s legfelül áll a nyelvtudomány, mely már egyszersmind természettudomány, a mint azt a nyelv-buvár tudósok nyomozzák és tanítják, a nyelvek természeti törvényeivel foglalkozván. — S itt már meg lehet jegyezni, hogy ehez a nyelvtudományhoz, az ebben való jártassághoz és ennek miveléséhez épen nem szükségesnek egy-egy nyelvnek a teljes anyaga, még kevésbé a beszélése.***) Erre nézve azonban viszont megjegyzendő, hogy a különféle nyelvek tanulásának más saját célja is van, mint a nyelvtudományra előkészítés; hanem ez a közotatás körén kívül esik.

További különbségek merülnek föl a nyelvtani oktatásban és okulásban a szerint, a mint a tantárgyat képező nyelven már korai szokásból beszél a tanuló (p. anyanyelv) vagy még nem beszél (idegen nyelvek) — és ismét a szerint, a mint az idegen nyelv élő vagy holt.

*) A népiskolai vallástanítás nem áll ma már csupán nehezen vagy alig felfogott tantételek beemléztetéséből; sőt szigorúan követeltetik a vallásos kedély ápolása.

**) Müller Miksa: Fölviasások a nyelvtudományról G. I.

Végül a gyakorlatban tapasztalható s annál fogva szintén kiemelendő az a különbség, miszerint lehet a nyelvtan alkalmából csak a nyelv szabályainak megismerését és alkalmazását tanítani, — és lehet a nyelvtant úgy tanítani, mint a mely egyszersmind a legtermészetesebb elemi gondolkodástan. Amott például mondatnak megjárja az ilyen is: a hó fekete.

Tapasztalati tény, hogy könyvből tanítva általában a nyelvtani szabályokat a tanuló egyelőre könnyebben észreveszi és felfogja idegen nyelven, mint anyanyelvén. Miből azt lehetne következtetni, hogy könnyebb idegen nyelvtant tanítani és tanulni, mint az anyait. S ennek természetes oka figyelmet érdemel.

Az idegen nyelvből nem lát a tanuló egyebet, mint a könyvbeli szavakat, s ezek neki, minden módosulásaikkal és viszonylataikkal egyben megannyi külsőleg érzékelt tárgyak, és pedig mereven kidomborodók, mint a melyek nincsenek a szöveg értelmével azonosulva s abban mintegy elenyészve; és ezen szó-alakzatok megfigyelését nem zavarhatja meg semmiféle kész tudatnál fogva támadható önkénytelen eszmetársulás.

(Folyt. köv.)

Garzó Imre
ny. tanár.

BELFÖLD.

Egy jellemző adat a jelenlegi lelkészválasztások történetéhez.

Mindég sóhajtozunk, hogy ennyi meg annyi a bajunk! Folytonosan azon panaszkodunk, hogy a magyar protestáns egyház rémitő hanyatlásnak néz elébe. Aggasztó szemekkel nézzük, hogy az egyháztagek közt, különösen pedig épen az intelligencia körében mily nagy mérvben elharapódzott ma már az egyháziatlanság, anélkül, hogy e veszélyes tüneteknek okát ott keresnők, a honnan pedig azok épen erednek.

Én részemről egész határozottsággal merem állítani, hogy minden bajunk főleg a lelkészválasztási rendszer hibás és szerencsétlen voltában gyökerezik. Mióta a nép általi választás életbe lépett, azóta az önértékes ember, bárminő hajlamot érezzen is a lelkészi pálya iránt, előre visszariad attól a gondolattól, hogy vagy meg kell magát tagadnia, s hogy majdan állomáshoz juthasson, sokszor nem épen a legtisztességesebb ezközökhöz folyamodnia, vagy pedig türelmesen várnia a célhoz jutást s keserűen látni, hogy az élelmesebb atyafiak mint halászszak el egymásután orra elöl egyik vagy másik állomást. S hogy csakugyan a lelkészválasztási rendszer tökéletlenségében rejlik a legfőbb hiba: szolgájon ennek illusztrálásául a következő eset:

A tenkei ref. egyház halálozás folytán jun. hó 3-ikán elvesztvén rég betegeskedő lelképásztorát, új lelkészválasztáshoz készült; miután pedig az egyházmegye tapíntatos esperestje jól ismerte már az egyház természetét, — melynélfogva eddig is ha lelkész választásról volt szó, bebarangolta fél Magyarországot, — a választás mielőbbi megejtését rendelte el.

Eleinte mindnyájan azt hittük és reméltük, hogy az egy év óta körünkben működő időközi lelkész dr. Márk Ferencz ur lesz megválasztva; mit annival inkább reméltük, mert nevezett férfit az egyházban e rövid idő lefolyása alatt

is teljes buzgósággal s igen szép eredménnyel működött, annak érdekében sok áldozatot hozott.

Jól is állottak a dolgok egészen a legutolsó napokig. Azonban közbejövén a nagyváradi országos vásár, több tenkei ember bement oda s ott B. L. berettyó-ujfalui segédlelkész urral megismerkedett.

Ez ismerkedéstől fogva B. L. ur az alsó néposztály jelöltje lön.

Az eset különben következőleg történt:

Van Tenkén egy Korom József nevű végrehajtó, nyugtalan természetű ember, ki magára vállalta újból felzavarni az egyháztagek kedélyét. Nem levén azonban semmi neme-sebb fegyver a kezében, a melylyel az időközi lelkész ellen izgathasson, a következő eseményt használta fel. Egyházunk roskadozó s már rendőri szempontból is veszélyessé válni kezdő temploma helyett, egy ujnak építését határozta el, s történt pedig mind ez az időközi lelkész dr. Márk Ferencz ur kezdeményezésére, ki ez ügyben segélyért több helyütt zörgetett. Itt azonban főképen egy nagy nehézség állott elő. A templomalappénzéből, a mely 14 ezer frtot tesz 10 ezer-nél több kölcsön van a népnél, és pedig épen a szegényebb osztálynál. Miután pedig a téglakivetéshez már egész szorgalommal hozzáfogtak: nagyon természetes, hogy a pénz az adósoknak felmondattott s annak részletenkénti befizetése elrendeltetett. S ez volt már az időközi lelkésznek legfőbb hibája. Építtetni akart, saját egyháza felvirágoztatását óhajtott és munkálta, s ez lett lett épen a választásnál elbuktatója! S az egészben már csak az a legszomorubb, hogy épen egy — nádrágos ember volt az, a ki az alsó néposztályt felizgatta. A kölcsönpénz felmondása által felizgatott nép a vásárrólhaza jövén nagy hűhóval, a f. hó 29-én tartott lelkészválasztáson időközi lelkészünk ellenében szavazattöbbséggel B. L. segédlelkész urat választotta meg.

Sajnos, hogy így történt! Legalább a választásnál, melyen vallásfelekezeti különbségnélkül az egész tenkei intelligencia mind jelen volt s a jelenlegi időközi lelkész dr. Márk Ferencz ur megválasztását egy szívvvel és lélekkel ohajtott, — azt tapasztaltuk, hogy általános volt a részvét, s ha a szám győzött is, meg van adva az erkölcsi elégtétel abban a tudatban, hogy a nyerő párton alig volt egy pár értelmes ember, hanem a szavazók mind a legalsó néposztályból kerültek ki.

Egyébiránt egy itt szándékosan elhallgatott eset miatt a választás megsemmisítése végett az egyházmegyei küldöttekhez kérelem adatott be, melynek folytán reményljük, hogy a nt. egyházmegyei közgyűlés a választást nem hagyja helybe.

Egy tenkei ref. egyháztage.

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület közgyűlése.

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület f. jul. hó 9. és 10-ik napjain Hódmező-Vásárhelyen tartotta meg ez évi rendes közgyűlését. Jelenvoltak: Beczner Frigyes, Géresi Kálmán, Gergely Károly, Joó István, Nagy Pál, Oszterlamm Ernő, Pápai Pál, Szegedi Sándor, Wellentszény Mór tr. Debreczenből; — Barkász Károly, Futó Mihály, Garzó Imre, Gööz István, Halmi János, Kiss Gusztáv, Kovács Ferencz, Miklovicz Bálint, H. Nagy Lajos, Nagy Tamás, Oláh Imre,

Szeremlei Samu, Varga Antal Hódmező-Vásárhelyről; — Bokor József, Kun Pál Sáros-Patakról; — Bodolay László, Faragó Bálint Mezőtúrról; — Szabó Sámuel Kolozsvárról; — Katona Mihály Nagy-Szalontáról; — Homolya István B.-Gyuláról; — Vozáry Gyula Szatmárról; — Győry Lajos Kisujszállásról; — Kovács Imre Karczagról; Varga Bálint Budapestről; — Zolnai Károly Szenteseről; — Csák János Vésztőről. Összesen 29 rendes, 4 pártoló, 2 alapító tag s nagy számu hallgatóság. A jelen voltak számát az egyesület tagjainak összes számához viszonyítva, s a lakóhelyek távol fekvését is tekintetbe véve, a gyűlés elég népesnek mondható, a mennyiben a tagok negyedrésze jelenvolt s a gyűlés egész folyamában részt vett, a hallgatóság nagyszáma és folytonos érdeklődése pedig biztos jelül tekinthető azon élénk közfigyelemnek, melylyel hitfeleink ez egyület működését kísérik.

A közgyűlést, rövid bizottsági ülés után, Szegedi Sándor elnök szépen, szabatosan kidolgozott, nagyhatásu beszéddel nyitotta meg. — Hangsúlyozá, mily élénk mozgalom indult meg közelebb hazánkban a tanügy terén, minő közérdeklődés tárgyává lett különösen a középiskolák ügye, s mily eltérő nézetek forognak fenn épen a középiskolai oktatás felett a tanférfiak közt; annál nagyobb szükség van tehát az ilyenmü egyesületek higgadt, komoly tanácskozásaira, hogy a tanügy belmunkásainak tapasztalatokon alapuló nézetnyilvánításai folytán el lehessen találni a helyes közép-utat, mely nemzeti közművelődésünk ügyének biztos felvirágoztatására vezet. — E célra akar szerényen, de ügyszerető jóakarattal közreműködni e gyűlés is, melyet Hódmező-Vásárhely lelkes közönsége volt szíves kebelébe hívni s vendégszerető fogadtatásban részesíteni, miért az egyesület a város egyházi és világi előljáróságának s tanügy pártoló lelkes közönségének sokszoros köszönettel tartozik.

Az elnöki megnyitó után *Ábray Károly* polg. mtr. üdvözölte a gyűlést a város nevében. Meleg ügyszeretet sugallta lelkes szavakban tolmácsolá a város örömét a tudomány munkásainak körükbe érkezése felett; kiemelé, hogy a tudomány általános értékü közkinccs, melyet mindenki mindennütt méltán becsül, melynek becse nem függ helytől, időtől, mely arra van hivatva, hogy a politikai pártkülönbségek közepette is egyesítse a haza javára törekvő honfiakat, s gyujtson biztos vezérfényt az előhaladásra. — Hódmező-Vásárhely közönsége — ugymond — mindig kiváló köteletségének tartotta a tudományt pártolni, örömmel fogadja most is e szent ügy munkásainak seregét kebelébe.

Ezután a Philologiai társaság üdvözlő távirata, s a szatmár-németi ref. gymnázium távirati üdvözlete és azon nyilatkozata olvastatott fel, mely szerint a jövő évi közgyűlést Szatmárra hívja. — Mindkét sürgöny örömmel és köszönettel fogadtatott, s a jövő évi közgyűlés helyül Szatmár-Németi jelöltetett ki.

Ezekkel kapcsoltaban olvastatott a sárospataki ref. főiskola tanárkarának Mitrovics Gyula közigazgató által aláírt következő tartalmu levele: „A sárospataki ref. főiskola tanári kara, midőn egy részről jó lélekkel s becsülettel igyekszik maga részéről szolgálni a hazai közoktatás és nevelés ügyét, ugyanakor élénk figyelemel kísér és lelkéből üdvözöl minden oly nagyobb szabású mozgalmat, mely hivatva van arra, hogy közmiveltségünk valódi nagyságát bármi

tekintetben is emelje. — Ez irányu érdeklődésünknek kívántuk tanujelét adni akkor, mikor elhatároztuk, hogy tanári testületünket a ref. középiskolai tanáregyesület közgyűlésén Bokor József és Kun Pál kartársainkkal képvisel tessük“ stb. A tiszáninnen: testvéregyházkerület főiskolája tanárkarának e meleg hangu üdvözlő sorai s derék képviselői közös örömmel és hosszan tartó éljenzéssel fogadtattak. —

Ezt követte Barkász Károly hódmezővásárhelyi tanár azon jelentése, hogy Imre Sándor, az egyesület egyik tiszteletbeli tagja, személyesen nem vehet ugyan részt a közgyűlésen, de felolvasandó értekezését ő hozzá előre elküldte, s levelében, meleg rokonszenvéről biztosítva az egyesületet, a közgyűlés munkájára áldást kíván. — A gyűlés e jelentést az értekezés küldő derék tanférfuhoz méltó tisztelettel s köszönettel fogadta. —

Bizottságok neveztek ki: a) a pénztári számadás megvizsgálására: Beczner Frigyes, Katona Mihály, Halmi János; b) a tisztújítási szavazatok beszédésére és összeszámlálására: Katona Mihály, Barkász Károly, Homolya István; c) pályakérdés kitűzésére: Szabó Sámuel, Géresi Kálmán, Futó Mihály, Katona Mihály és Barkász Károly.

A közgyűlést ugyanis az a kellemes meglepetés érte, hogy egy magát megnevezni nem akaró tanügybarát 100 frankot ajánlott fel aranyban pályadíjul egy középiskolai neveléstani kérdés leghelyesebb megfejtojének, a pályakérdés kitűzését s a feltételek megállapítását a közgyűlés beletására bizván. — Bejelentetett ezenkívül, hogy *Kovács Ferencz* hódmezővásárhelyi ügyvéd s békésbányai egyházmegyei tanácsbíró, továbbá a karczagi és hódmezővásárhelyi ref. egyházak az egyesület alapító tagjai közé léptek. — Mind a négyrendbeli becses ajánlat lelkes örömmel és hálás köszönettel fogadtatott.

Ezek után jegyző jelentése s a pénztári számadás rövid kivonata olvastatott fel. — Jegyző jelentése szerint az egyesület eddigi munkálkodása 1) a mult évi közgyűlés határozatainak foganatosítására; 2) az alapító és pártoló tagok számának szaporítására; 3) a jelen évi közgyűlés előkészítésére irányult. Az első pontot illetőleg emlékezetbe hozza a jelentés egyebek közt az „Évkönyv“ kiadását, melynek kinyomatási költségeit — a papir árán kívül — Debreczen város hatósága viselte, melyet a hazai sajtó elég kedvezőleg fogadott, Imre Sándor a „Ker.-Magvető“-ben alaposan és részletesen ismertetett. A második pontra vonatkozólag különösen kiemelve méltányolja azt a nemes buzgalmat, melylyel az egyesület pártolásra hívó szózatát főleg az egyházi testületek fogadták, melynek folytán a tagok száma a legközelebb bejelentett alapítókkal együtt (3 tiszteletbeli, 18 alapító, 42 pártoló, s 80 rendes) összesen 143-ra szaporodott. — A harmadik irányban végzett munkásság eredményét feltüntetendő, a közgyűlés megkezdett folyamára utal. —

A pénztárnoki számadás szerint bevétele volt az egyesületnek 1) 14 alapító tagtól készpénzben 400, követelésben 300 frt. 2) egy tiszteletbeli tag, Ladányi Gedeon ajándékából (6 frt) s a pártoló és rendes tagoktól 228 frt készpénz és 34 frt. követelés; 3) Kamatokból 23 frt. 82 kr készpénz s 9 frt hátralék; 4) két Évkönyvért 1 frt 60 kr; 5) a nyomtatási és posta költségek elengedett része 57 frt 88 kr; — Összesen 1054 frt 30 kr. Kiadás volt 183 frt 75

Jelenlegi vagyoni állás 870 frt 55 kr. Ebből van takarékpénztárban 527 frt 55 kr; követelésben 343 frt.

Az első napi s általában az egész gyűlés fénypontját Imre Sándor tudományos értekezése képezte, melyet Barkász Károly olvasott fel. Czime: „*A nyelvérzés élesztése és ez által a nyelv épségének fentartása.*“ — Tartalma kivonatolásába ezuttal nem bocsátkozunk. — Az „Évkönyv“ egész terjedelmében fogja hozni s akkor alkalmunk lesz bővebb tanulmányozására. — A gyűlés feszült figyelemmel hallgatta végig. — Vozári Gyula, Szabó Sámuel, Gergely, Barkász s Futó szóltak felőle részletesebben méltánylólag, különösen ajánlva a benne foglalt vezéreket a tagok figyelmébe, s kifejezést adva a gyűlés közóhajtásának, hogy a jeles szerző szíves közreműködéséért hálás köszönet szavaztassék. — Ez meg is történt s a kitűnő tanférfiúval távirat útján azonnal közöltetett.

A választmányi tagok számára vonatkozólag a mult évi közgyűlés utasítása folytán a központi bizottság azt hozta javaslatba, hogy a debreczeni tagok száma 8-ra, a vidékieké 10-re emeltessek fel, de a közgyűlés a központi bizottságba 10, a vidékibe 15 tagot rendelt megválasztani s kifejezte azon óhajtását, hogy a választásnál az egyes tudományszakokra s a vidéki tanintézetekre kellő figyelem fordítassék.

Elrendeltetett, hogy az egyházkerületbeli iskolák tanárkarai az egyesületi gyűléseken való tömegesebb részvételre vagy legalább képviseltetésökről leendő gondoskodásra szólíttassanak fel.

(Folyt. köv.)

Howard Crosby levele New-Yorkból és a szegedi prot. egyház.

A „Prot. Hetilap“ egy előbbi számában közölve volt Alexi Gusztáv presbiterianus lelkész levele, melyben felhivatunk, alakítsunk bizottságot a szegedi prot. egyházak felsegülésére érintkező közegeül. A tiszántuli egyházkerület f. év áprilisi gyűlésében e végből megválasztattak Szabó János békés-bánati esperes, Könyves Tóth Mihály debreczeni lelkész és Balogh Ferencz hittanár, bizottságul.

Mihelyt megalakult e 3 tagú bizottság, azonnal (ápril. 29) irtam Uj-Yorkba az ottani segély-bizottság elnökéhez Howard Crosbyhoz, tudattam a megalakulást, vázoltam röviden a szegedi állapotokat, igérvén, hogy kívánatra részletes tudósításokkal szolgálhatunk.

Ugyanazon alkalommal felkértem nt. Szabó János urat, hogy gyűjtene a prot. egyház állapotáról részletes adatokat a szegedi illetőktől, hogy adandó alkalommal s felhívásra, tudjunk szolgálni. Az esperes ur jun. 11. én kelt válaszában felelt kellőleg. — Ugyanazon nap kelt az uj-yorki egyetem hittanárának következő levele:

„Tiszteletes Balogh Ferencz tanárnak Debreczenben. Kedves és tisztelt ur! Ön becses levelét ápril 29-ről vettem. Szívvel viszonzom az abban közölt jó kívánatokat. Ugy találtuk, hogy polgártársaink legnagyobb része már adakozott Szeged javára a polgármesteri hivatal útján, és így csak kevesen adakozhattak általunk a szegedi prot. egyházak javára. Küldtünk **620 dollárt** a pesti lelkész König urhoz, egyenlőleg osztván az meg a két prot. gyülekezet közt.*)

*) A szegedi ref. egyház részére jutott összegről lásd az „Adakozások“ rovatát. Szerk.

Hozzon Isten jót ki a vézből az ő javukra! Emlékszem önre az edinburgi nagy gyűlésből; kívánok jó egészséget és békét. Az ur J. Krisztusban vagyoköné igazán Howard Crosby. uj-yorki Egyetem. 1879. jun. 4.“

Alexi Gusztáv is irt ugyanakkor hozzám, irván „az adakozások csekélyebbek valának, mint reméltük.“ „König ref. lelkész urat hatalmazzuk fel, az összeget a Szegeden létező református és lutheránus egyházak között elosztani.“ Ezzel az ügy be van fejezve, a bizottság feloszolhatik. — Ha a szegediek egy pár köszönő sort jutatnak a 620 dollárért szívesen elküldendem amerikai testvéreinkhez.

Közli Szi. iácsról, (hol most időzik) 1879. jul. 7.

Balogh Ferencz,
hittanár.

KÜLFÖLD.

A Ferry-féle közoktatásügyi törvényjavaslatot, mely el tiltja a jézsuitákat a nyilvános oktatástól, élénk vita után a francia kamara elfogadta. Hogy a kamarai viták alatt mily hangon irtak a francia lapok a jézsuitákról, — természetesen a bonapártisták és Klerikálisok kivételével, — kitűnik egy pár idézetből: „Mindenütt hol az egyház uralkodik, a nép leigáztatott, a népesedés fennakadt, elkorcsosult. elszegényült, elbutult. elrestült, elveszté függetlenségét, ipara kereskedelme hanyatlott, tehetetlenné lett és polgári háboruk dulták az országot, — mindanyian elaljasodtak, vagy pedig felosztattak, meghódítottak. — Lengyelország 3 ízben osztatott fel és enyészett el mint állam. Irország, ép úgy katolikus mint az eLébbi, meghódított s népe éhen hal. Portugallia, kath. ország, kétszer állott azon ponton, hogy elveszzen, és az angolok kezeibe esvén, csak Spanyolország elaljasodása következtében menekült meg. — A kath. Spanyolország, miután a félvilágot bírta, most nyomorog, és 40 évi polgári háboruk által kimerítve, csak úgy tarthatja még fen magát, ha a szabadelvűség és köztársaság rendszere győzni talál. A kath. Olaszország el volt morzsolva, széttagolva, meghódítva, rabiga alatt nyögött és csak azon a napon kezdett ismét feléledni, a melyen az egyházzal szakított és a pápaságot tehetetlenné tette. — Amerikában, hová a spanyolok vitték be a jézsuiták uralmát, a helyzet még rosszabb. Paraguay, melyet a jézsuiták bírtak, megszűnt állam lenni. Talán Mexikó? Mindenki tudja, minő civilizáltzióval, minő hatalommal, minő személy és vagyon biztossággal áldotta azt meg a klerus uralma. — Vagy talán ugynevezett délamerikai köztársaságok? Számítanak-e, foglalnak-e helyet azok a világ civilizált államai között? Ki tud rólok? Ide juttatja ily mélységbe taszítja az egyház uralma a népeket.

Ellenben melyek azon nemzetek, a melyek hatalma és szerencséje folyvást növekedett? — Az ugynevezett eretnek nemzetek Az északamerikai egyesült államok, Brittanía, Németország. És még azok az államok is, melyek ugyan kicsinyek és gyöngék s nem vágnak hatalmuk terjesztésére: legalább csendben élnek, gazdagok, boldogok, műveltek, virágzik náluk a tudomány, az ipar művészet. Tekintsünk csak Svájcra, Németalföldre, Belgiumra, hasonlitsuk csak össze Chilivel Comlubiával vagy Venezuelával (Lanterne). — Ilyen gyümölcsöket hajt a klerus uralma; mindenki, ki alatta áll, halál fia; mindenki ki magát alóla felszabadítja

gazdagodik, bódogul. Franciaországot, valamennyiszer az egyház benne hatalomra vergődött, szerencsétlenség érte, (Rappel) — Valamennyi kormány, melyet a jézsuiták sugalmaztak, befolyásoltak: elsatnyult, megbukott. (Avenir)

A törvényjavaslat kamarai tárgyalásáról lapunk következő számában óhajtván értesíteni olvasóinkat, most csak annyit jegyzünk meg, hogy míg a Franciaoktatószövetség emel a jézsuiták garázdálkodásai elé, addig nálunk Nagy-Szombatban, Kalocsán, Szathmáron s ki tudja még hány helyen pompás palotákat, csillagvizsgálókat, iskolákat építtetnek számukra épen olyan szabadelvűnek ismert országos főemberek, kiket a közvélemény szeretete és tiszteletének karjaira emelt. Még megérjük, hogy a Németországból kiűzött jézsuiták iránt tanusított magyar vendégszeretet hire a francia jézsuitáknak is fülökbe jut, mikor aztán új vendégek fogadására újabb Haynaldok stb. állanak elő, hogy a közoktatás ügyének jézsuita áldozatot hozván a magyar nemzetnek önzetlen szolgálatot tegyenek; — ments meg uram tőlök.

Adakozások.

1. A szegedi ref. egyház javára.

a) Nagy Péter erdélyi ref. püspök ur küldött a nagyenyedi egyház és főtanoda körében gyűjtött 42 frt 80 krt; a szászvárosi egyházközségben gyűjtött 29 frt és 70 krt;

b) Dr. Crosby Howard és Alexi Gusztávnak gyűjteménye Uj-Yorkból 736 frt 50 kr.

c) A Rheini ch-Westphalische Post kiadójának Wiemann urnak gyűjteménye 305 márka.

d) Az elzaszi evang. Sonntagsblatt gyűjteménye 100 márka.

2. A szegedi ref. egyház, lelkész és tanító javára.

Az óvári ref. egyházban adakoztak: t. Hartman János ur az egyháznak 5 frtot, a lelkésznek 5 frtot; Szilágyi Eszti k. a. ő nagysága az egyháznak 2 frtot, a lelkésznek 2 frtot, a tanítónak 1 frtot; Szilágyi Kálmán ur az egyháznak 2 frtot, a lelkésznek 2 frtot, a tanítónak 1 frtot; Szilágyi Emma k. a. a lelkésznek 1 frtot; Szilágyi Vilma k. a. a lelkésznek 50 krt, a tanítónak 50 krt; Kürthy Bertalan ur az egyháznak 50 krt, a lelkésznek 50 krt; Szilágyi Sándor ur a lelkésznek 50 krt, a tanítónak 50 krt; Széles Pál lelkész a lelkésznek 1 frtot. — Összesen 25 frtot.

Mindezen összegek illető helyeikre eljuttattak. Szerk.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A debreczeni ref. egyháztanács által a presbyterválasztás ügy folyó hó 13-án akként ódatott meg, hogy a kifogástalan és szabályos szavazatok alapján a presbyterium magát megalakultnak jelentette ki, tehát 1848 szavazat érvénytelennek nyilvánított. Azonban ezen határozat ellen a felebbezés megtörténvén: az ügy most már az egyházkerületi közgyűlés által fog eldöntetni. És mindenekelőtt meg majd azon elvikiérés is megoldandó, hogy mi viszonyban van a debreczeni egyház az egyházmegyéhez? — Lehet, hogy alkalmilag még ezen választási ügyre visszatérünk.

A tiszántuli ref. egyházkerület folyó évi második közgyűlése augusztus 13-án veendi kezdetét. Tárgyai lesznek: a vasárnapi előmunkálatokra beérkezett egyházmegyei vélemények; suprema inspectio ügye; több nagy fontosságú tanügyi kérdések s egy néhány igen jelentékeny felebbezett ügy, mint a szentesi lelkész választás, a h. m. vásárhelyi egyik lelkész ügye, a debreczeni presbyterium újból alakulásának kérdése stb. Szomoruan kell jelezni, hogy derék főgondnokunk G. Dégenfeld Imre ur betegsége miatt ezen gyűlésen nem jelenhet meg. Ószinte lélekkel óhajtjuk, hogy

mihamarabb felgyógyuljon, és még sokáig lehessen a tiszántuli ref. egyházkerület méltó öröme és dicsekvése!

A gymnázium új tantervét közli a hivatalos „Budapesti Közlöny.” E tantervet a közoktatásügyi miniszterium f. évi 7.630 sz. a. rendeletével állapította meg. A terjedelmes tanterv külön füzetben is megjelenik. Felhívjuk rá az érdeklődők figyelmét.

A sárospataki ref. főiskolában tanuló szatmármegyei ifjak f. hó jul. 6-ikán Tiszabecsen a szatmári ref. gymnázium főgymnásiummá leendő kiegészítése végett gyűjtendő alaptőke javára táncmulatságot rendeztek, melynek eredménye 100 frt. tiszta jövedelem lett. — Szívvel óhajtjuk, hogy szatmári hitsorsainknak a történelmi dicső multtal dicsekedhető szatmárnémetii gymnásium emelésére irányzott törekvése sikerüljön s az e célra gyűjtetni megkezdett alaptőke mentől előbb s mentől nagyobb mértékben gyarapodjék.

Hogy mily nagy az Egyesült-Államokban egyesek áldozatkészsége, fényes bizonyítást tesz e mellett az, hogy a „Presbyteri egyház f. évi márczius hóban pusztán belmissiói célokra több mint 18000 fontot vett be. New-Yorkban két a presbyteri egyházhoz tartozó egyén 16,000 fontnyi összeget adott egyházi célokra. Nyolcz egyén pedig, mindnyájan a baptista egyház tagjai, 28,400 fontnyi összeget adtak a rochesteri theológiai szeminárium állandó, érdekei előmozdítására. Ujabban még egy csaknem 200,000 fontra menő hagyomány tétel az Egyesült-Államok egyik prot. egyházában szintén egyházi célokra.

Sajtóhiba. — Lapunk közelebbi számában egy cikk alatt S—s hibásan áll —s —s helyett.

Pályázat tanári állomásra.

A bel-somogyi ev. ref. egyházmegye csurgói nagygyimnasiumánál két tanári állomás levén üresedésben.

Az I-ső állomáshoz a magyarnyelvnek a III. IV. V. VI ik, a németnyelvnek a II. III. IV. V. és VI-ik osztályban való tanítása van kötve.

Fizetés 600 for. évi díj, tágas szabadlakás, 1 hold kert, 1 1/2 hold rét.

A II-ik állomással a természetrajznak az I. II. V. VI. a vegytannak a VI., a latinnyelv, számtan és földrajznak az I ső osztályban tanítása kapcsolatos.

Ennek fizetése is 600 frt évi díj, s míg szabad lakása nem lesz 100 frt lakbér, a tápintézet felügyelete s kezeléséért a köztartáson ingyen étkezés, esetleg 80 frt tiszteletdíj. S mindegyik állomáshoz mind a hat osztály növendékeinek a tornászati tanításáért 50 frt. fizetés csatoltatik.

A fizetések negyedévenként előre adatnak, s 5 évenként 800 frt legmagasabb összegig 50 frttal javítottanak.

A tanári nyugdíj-intézet, mely 5 évi szolgálat után, mintegy fele fizetést biztosítand, keletkezöben; az egyházmegyei lelkészi gyámoldának, — mely fejenként 50 frt osztalékot ad, — 1%-töli évi díj mellett kötelezett tagja a tanár.

Mindegyik állomásra két próbaév s három év alatt a tanári oklevél megszerzése köttetik ki.

A pályázati okmányok u. m. érettségi s iskolai bizonyítvány, kereszteselési anyakönyvi kivonat, előélet. — szolgálati s erkölcsi igazolvány, egészségi állapotot tanusító járási, illetőleg városi orvosi bizonyítvány alólírotthoz augusztus 3-ig beküldendők.

Hedrahely, (u. p. Kadarkut) 1879. július hó.

Körmeny Sándor,

esperes.

3—3

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatársak:

Tóth Sámuel.

Békési Gyula.